

WSTĘP

Idea konferencji naukowo-środowiskowej „W poszukiwaniu balansu. Dobre praktyki i zrównoważony rozwój w tańcu i innych sztukach performatywnych” zrodziła się z potrzeby stworzenia przestrzeni, w której refleksja teoretyczna, praktyka artystyczna i doświadczenie instytucjonalne mogłyby spotkać się na wspólnym gruncie – poszukiwania nowych modeli pracy i współistnienia w polu sztuk performatywnych. Od początku towarzyszyło jej też dążenie, by ta przestrzeń interdyscyplinarnej wymiany doświadczeń nie zamykała się w rozważaniach teoretycznych, lecz by mogła prowadzić do wymiany dobrych praktyk, oceny wdrażanych rozwiązań i jak najbardziej praktycznych konkluzji w środowisku tańca. Inicjatywa, realizowana w ramach programu Centralna Scena Tańca w Warszawie przez Fundację Artystyczną PERFORM przy wsparciu Mazowieckiego Instytutu Kultury, stała się pretekstem do interdyscyplinarnych rozmów oraz wymiany wiedzy i doświadczeń. Konferencja odbyła się 8–11 lutego 2024 roku w Mazowieckim Instytucie Kultury w Warszawie i obejmowała cztery dni wykładów, dyskusji, networkingu oraz wydarzenia towarzyszące: warsztaty, otwarte praktyki ruchowe i prezentacje spektakli tanecznych.

Tematyka konferencji została ujęta w szerokiej perspektywie – od innowacji technologicznych po kwestie organizacyjne i dobrostan artystów. Poszczególne panele podejmowały zagadnienia nowych formatów prezentacji, dostępności kultury w środowiskach cyfrowych, wyzwań instytucjonalnych i formalnoprawnych na drodze do zrównoważonego rozwoju w sektorze tańca, równowagi między życiem a pracą, ekologicznych praktyk w produkcji artystycznej, a także relacji między ciałem a umysłem w praktyce tańca.

Wspólnym mianownikiem tych dyskusji była idea balansu – rozumianego zarówno dosłownie, jak i metaforycznie – jako próba przedstawienia i pogodzenia bardzo różnych, nierzadko sprzecznych, aspektów, działań i postulatów w szerokim spektrum „zrównoważonego rozwoju”.

Teksty zebrane w niniejszym tomie zostały ułożone zgodnie z porządkiem paneli konferencyjnych, co pozwala zachować logikę dyskusji i dynamikę przechodzenia od zagadnień ogólnych do szczegółowych oraz od refleksji systemowych do doświadczeń osobistych i somatycznych. Taki układ ma charakter nie tylko

dokumentacyjny, ale także narracyjny – umożliwia śledzenie poszczególnych wątków tematycznych oraz zderzenia różnych głosów i perspektyw.

Pierwszy panel poświęcony był połączeniu tańca i nowych mediów, stawiając pytania o kluczowe aspekty sztuk performatywnych w erze cyfrowej. W centrum uwagi znalazły się nowe formy prezentacji i narracji, ze szczególnym uwzględnieniem funkcjonowania tańca w projektach transmedialnych, a także interdyscyplinarnej współpracy w ramach art & science oraz art & tech. Panel miał również na celu wspólne przemyślenie kwestii zrównoważonej praktyki artystycznej w środowiskach cyfrowych i hybrydowych, które kształtują współczesne spojrzenie na produkcję, rozwój publiczności i wzrost artystyczny. Panel ten miał charakter międzynarodowy – udział w nim wzięli eksperci z różnych krajów: dr Marc Wagenbach i dr Jeanette Ginslov oraz polscy badacze: dr Regina Lissowska-Postaremczak, dr Patryk Lichota i Zuzanna Kasprzyk-Molenda.

Drugi panel dotyczył środowiska pracy w kulturze i sztuce, jego uwarunkowań formalnoprawnych oraz trudnych pytań o finansowanie projektów kulturalnych. Przedmiotem rozważań były strategie i propozycje efektywnych rozwiązań na styku finansowania i zarządzania, wspierających jednocześnie rozwój artystyczny. Wśród wystąpień znalazły się prezentacje raportów i wyników badań dotyczących sytuacji tancerzy na rynku pracy (dr Marta Seredyńska) oraz ustawy o statusie artysty. W niniejszej publikacji panel ten reprezentują także artykuły pisane z kuratorskiej i menedżerskiej perspektywy zarządzania projektami artystycznymi – autorstwa Mateusza Czekaja oraz Katarzyny Kani.

Trzeci blok tematyczny koncentrował się na zrównoważonych praktykach w kontekście produkcji artystycznej oraz dobrych praktykach wdrażanych w instytucjach kultury. Ukazane zostały w nim liczne przykłady własnych doświadczeń i perspektyw, stąd reprezentujące go artykuły mają głównie charakter studium przypadku, przedstawiając konkretne inicjatywy i projekty (teksty Natalii Gorzełańczyk, Justyny Kudelskiej, Wiktorii Chojnackiej i Aleksandry Skorupy).

Ostatni panel, w którym poświęcono uwagę równowadze pracy i życia, skierowany był ku człowiekowi – jego dobrostanowi, rytmowi pracy artystycznej i badawczej oraz relacji z ciałem i praktykom somatycznym. W tym bloku mieszczą się artykuły Aleksandry Muszyńskiej-Bożek, Iwony Wojnickiej, dr Klary Łuczniak, a także dr. Andrzeja Molendy i Martyny Rakocy.

Warto dodać, że nagrania wideo wszystkich paneli konferencji zostały udostępnione online na kanale YouTube Fundacji Artystycznej Perform: <https://www.youtube.com/playlist?list=PLXcgE45LdIiA-1T5XXtYR5n6dnivvFvFL>.

Publikacja odzwierciedla wielość i różnorodność głosów, które wybrzmiały podczas konferencji. Jest monografią niejednorodną – łączy klasyczne artykuły naukowe, prezentacje raportów z badań, autotematyczne studia przypadku oraz eseje o publicystyczno-krytycznym charakterze. Teksty zgromadzone w tym tomie

różnią się stopniem wykorzystania aparatu naukowego, językiem oraz poziomem osobistego zaangażowania. Ta wielość stylów i perspektyw nie jest jednak efektem przypadku, lecz zamierzoną decyzją redakcyjną – odpowiada przekonaniu, że różnorodność treści powinna znaleźć odzwierciedlenie w różnorodności formy.

Za kompozycyjną logiką tej monografii, eksponującą niejednorodność zagadnień, stylistyk i form wypowiedzi, stoi głębsza logika, która od początku przyświecała również samej konferencji. W tym wielogłosie koncepcje „balansu” i „zrównoważonego rozwoju” wybrzmiewają zawsze pozytywnie, lecz – paradoksalnie – nierzadko wzajemnie sprzecznie. Zestawienie fundamentalnie różnych perspektyw pozwala dostrzec napięcia wynikające z interpretacji tych pojęć: jak choćby postulaty zrównoważenia przez pryzmat cyfryzacji wobec psychosomatycznych definicji balansu i dobrostanu człowieka czy zderzenie indywidualnych doświadczeń z kierunkami rozwiązań systemowych.

Zebrane w tym tomie teksty nie stanowią zamknięcia dyskusji, lecz zaproszenie do jej kontynuacji. Publikacja pełni funkcję nie tylko dokumentacyjną, ale także performatywną – tak jak konferencja, z której wyrasta, staje się przestrzenią wymiany, refleksji i uważnego słuchania. Wspólne myślenie o balansie w sztuce wymaga nieustannego powracania do pytań o granice, tempo, współpracę i odpowiedzialność. Wartość tej publikacji polega nie tylko na utrwaleniu głosów i idei, które wybrzmiały podczas konferencji, lecz przede wszystkim na tym, że staje się ona żywym archiwum myślenia o zmianie – o potrzebie przeformułowania dotychczasowych modeli działania w kulturze, edukacji i społeczeństwie. Refleksja nad zrównoważonym rozwojem i dobrymi praktykami w sztukach performatywnych dotyczy wielu środowisk jednocześnie – dlatego kierujemy tę publikację zarówno do badaczek i badaczy, artystek i artystów, osób zajmujących się produkcją, kuratorowaniem, jak i do studentów i studentek, edukatorów i edukatorek, przedstawicieli i przedstawicielek instytucji publicznych, organizacji pozarządowych oraz wszystkich osób zainteresowanych przyszłością i rozwojem szeroko pojętego sektora kultury. Mamy nadzieję, że zgromadzone tu teksty okażą się inspiracją do dalszych poszukiwań, staną się impulsem do zmiany perspektywy lub praktyki, a przede wszystkim zachęcą do uważnego spotkania z tematem balansu, w jego wielogłosie i różnorodności.

dr Regina Lissowska-Postaremczak
dr Marta Seredyńska
kuratorki konferencji